

روان‌شناسی دانش‌آموزان

احمد رضا برزگر

انتشارات استنادی پارس

۱ ۳ ۹ ۰

سرشناسه	:	برزگر، احمد رضا، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	روانشناسی دانش آموزان / مولف احمد رضا برزگر.
مشخصات نشر	:	شیراز: نامه ی پارس، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۱۸۳-۰۶-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۱۲.
موضوع	:	شاگردان — روان شناسی
موضوع	:	روان شناسی اجتماعی
موضوع	:	معلمان — روابط با شاگردان
موضوع	:	روان شناسی تربیتی
رده بندی کنگره	:	۱۳۸۹ / ۲۹ / ۱۱۱۷ / L.B
رده بندی دیویی	:	۳۷۲ / ۱۸۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۱۵۸۷۱۰

شیراز، میدان شهرداری، خ پیروزی (نمازی)،
جنب بانک تجارت شعبه پیروزی، طبقه اول ۷۱۱۲۳۱۲۸۰
Nameye_parsi@gmail.com

روان شناسی دانش آموزان

احمد رضا برزگر

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۰ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۳۰۰۰ تومان / چاپخانه: صبح امروز
لیتوگرافی: پردیس / صحافی: پارس
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۸۳-۰۶-۰

صفحه آرا: فاطمه باقری / ناظر چاپ: شیفته امامی
طرح جلد: موسسه کتاب آرایان پارس

آماده سازی پیش از چاپ: موسسه ی کتاب آرایان پارس
تلفکس ۰۹۱۷۶۸۷۰۷۱۱ - ۳۲۳۱۲۸۰

Ketab.arayan@gmail.com

Printed in the Islamic Republic of Iran- Shiraz

حق چاپ محفوظ است.

پیشگفتار

گنجینه‌ی سرشار از تجربه‌های حرفه‌ای و شخصی و کار در سه مقطع تحصیلی دوره ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان، الهام‌بخش من در تألیف کتاب «روانشناسی دانش‌آموزان» گردید. هدف عمده‌ی نگارش این کتاب، ارائه مبانی نظری، راهکارها و پیشنهادهای برای افزایش آگاهی معلمان برای شناخت بیشتر ویژگی‌های دانش‌آموزان و نحوه برخورد مطلوب‌تر با مشکلات موجود در کلاس درس و در نهایت تربیت یک انسان کامل از دیدگاه اسلامی می‌باشد که شامل دو بخش است: بخش اول حاوی مباحثی از قبیل، رشد جسمی، رشد هیجانی - اجتماعی و رشد شناختی دانش‌آموزان می‌باشد و بخش دوم به کاربرد نظریه‌های علمی روانشناسی در کلاس درس می‌پردازد.

این کتاب نه تنها برای معلمان، بلکه برای مربیان هنر، بهداشت، ورزش و پرورشی و مشاوره و نیز والدین کاربرد دارد. و منبعی ارزشمند برای مدرسين محترم آموزش خانواده است تا با بهره‌گیری از مطالب ارزنده‌ی آن، هرچه بیشتر، راهنمای روح و ذهن تشنه‌ی پدران و مادرانی باشند که در جلسات آموزش خانواده شرکت می‌کنند.

احمد رضا برزگر

مهرماه ۸۹

فهرست مطالب

مطلب	صفحه
مقدمه	۱۱
بخش اول: نظریه و پژوهش در رشد انسانی	۱۳
فصل اول: روانشناسی دانش آموزان دوره ابتدایی	۱۵
رشد جسمی	۱۵
مشکلات بینایی و شنوایی	۱۶
سوء تغذیه	۱۷
چاقی	۱۷
بیماری‌ها	۱۸
آسیب‌های غیر عمدی	۱۸
رشد حرکتی و بازی	۱۹
رشد حرکتی درشت	۱۹
رشد حرکتی ظریف	۲۰
تفاوت‌های جنسی	۲۱

۲۱	بازی‌های سازمان یافته‌ی قانونمند
۲۲	رشد شناختی
۲۳	طبقه‌بندی سلسله مراتبی
۲۴	محدودیت‌های تفکر عملیات عینی
۲۵	توجه
۲۶	راهبردهای حافظه
۲۸	رشد هیجانی - اجتماعی
۲۹	خود پرورانی
۲۹	تغییرات در خود پنداره
۳۰	رشد عزت نفس
۳۱	تغییرات در عزت نفس
۳۱	عوامل موثر بر عزت نفس
۳۲	رشد هیجانی
۳۲	هیجانهای خودآگاهی
۳۳	آگاهی هیجانی
۳۴	رشد اخلاقی
۳۵	آموختن عدالت از طریق مشارکت
۳۶	تغییرات در درک اخلاقی و اجتماعی - عرفی
۳۷	روابط همسالان
۳۷	نقش‌یابی جنسیتی
۳۷	عقاید جنسیت کلیشه‌ای
۳۸	هویت و رفتار جنسی
۳۸	ترس‌ها و اضطراب‌ها
۴۱	فصل دوم: روانشناسی دانش‌آموزان دوره راهنمایی
۴۱	رشد جسمی
۴۱	دیدگاه زیستی
۴۲	دیدگاه محیطی

۴۲	 بلوغ جنسی
۴۳	 تغییر حالت‌های انگیزختگی
۴۴	 رشد جنسی
۴۴	 رشد جنسی در دخترها
۴۴	 رشد جنسی در پسرها
۴۵	 تأثیر روانی رویدادهای بلوغ جنسی
۴۵	 اختلال‌های خوردن
۴۶	 عواقب پدر- مادری نوجوانان
۴۷	 رشد شناختی
۴۸	 استدلال فرضی- استنتاجی
۴۹	 تفکر گزاره‌ای
۵۱	 دیدگاه پردازش اطلاعات
۵۳	 پیامدهای تفکر انتزاعی
۵۳	 ۱. جر و بحث
۵۴	 ۲. خودآگاهی و تمرکز بر خود
۵۵	 ۳. آرمانگرایی و انتقاد
۵۶	 ۴. برنامه ریزی و تصمیم گیری
۵۷	 تفاوت‌های جنسی در توانایی‌های عقلانی
۵۸	 رشد هیجانی و اجتماعی در نوجوانی
۵۹	 چهار وضعیت هویت
۶۱	 رشد اخلاقی
۶۲	 تأثیرات محیطی بر استدلال اخلاقی
۶۵	 بخش دوم: کاربرد نظریه‌های روانشناسی در آموزش و پرورش
۶۷	 نظریه‌ی اسکینر
۶۹	 نظریه‌ی پیاژه
۷۰	 نظریه‌ی ترندایک
۷۲	 نظریه‌ی گاتری

۷۳	نظریه‌ی تولمن
۷۴	نظریه‌ی بندورا
۷۷	نظریه‌ی گشتالت
۷۸	نظریه‌ی پوپر
۸۰	نظریه‌ی هب
۸۲	نظریه‌ی هال
۸۳	نظریه‌ی پاولف
۸۵	نظریه‌ی خبرپردازی (نورمن)
۸۷	یادگیری مغز چپ، مغز راست
۸۸	روانشناسی تکاملی
۸۹	اختلاف‌های کلی بین نظریه‌های شناختی و رفتاری
۸۹	چه چیزی آموخته می‌شود؟
۸۹	نقش تقویت چیست؟
۹۰	چگونه مسائل حل می‌شوند؟
۹۰	چه فرض‌هایی درباره یادگیرنده پذیرفته می‌شوند؟
۹۲	انتقال آموزش چگونه توجه می‌شود؟
	میراث اسکینر: نظام‌های آموزش فردی، آموزش براساس کامپیوتر و آموزش متصل
۹۳	
۹۴	نظام‌های آموزش فردی
۹۶	آموزش بر اساس کامپیوتر
۱۰۰	سخنرانی به عنوان یک فن آموزشی
۱۰۳	منابع

مقدمه

پیامبر اکرم (ص):

خداوند رحمت کند (خلفای مرا) کسانی که سنت مرا احیاء و به
بندگان خدا تعلیم می‌دهند.

فرزند بر پدر خود حق دارد که نوشتن، شنا کردن و تیر اندازی را به او یاد
بدهد و جز رزق و روزی حلال و پاک به او نخوراند.

تعلیم و تربیت کاری است بسیار ظریف، دشوار و پیچیده که نیاز به کاردانی و
تجربه و اطلاعات گسترده دارد. برای مرییان لازم است قبلاً از چند موضوع
کاملاً آگاه باشند: ۱. ماهیت و حقیقت انسان را بخوبی بشناسد و بداند چگونه
موجودی است. ۲. به اهداف تربیت انسان کاملاً واقف باشند. ۳. بدانند در
رسیدن به هدف از چه ابزاری استفاده کنند. ۴. موانع رسیدن به هدف
را شناسایی و خنثی کنند.

دو نهاد که تأثیر عمده‌ای در تعلیم و تربیت دارند؛ خانواده و مدرسه می‌باشند.
اسلام تعلیم و تربیت را از حقوق فرزند به پدر و مادر می‌داند. پدر و مادر شدن

فقط به تولید مثل نیست؛ زیرا این کار از عهده حیوانات نیز بر می‌آید. والدین در صورتی لیاقت پدر و مادری را دارند که در تعلیم و تربیت فرزندان جدیت داشته باشند.

آگاهی معلمان از ویژگی‌های شخصیتی و رشد جسمی، شناختی و هیجانی - اجتماعی دانش‌آموزان، امری ضروری در جهت تعلیم و تربیت مطلوب‌تر و کشف استعداد های آنان و ارتقاء سطح پیشرفت تحصیلی و سطح اخلاقی می‌باشد. اغلب معلمان در حین تدریس با مشکلات خاصی از جمله پرخاشگری، کم‌رویی، عدم انگیزه، بی‌توجهی، اختلالات یادگیری و... دانش‌آموزان مواجه می‌شوند که این امر باعث بی‌نظمی در کلاس درس و کاهش پیشرفت تحصیلی می‌شود. بالا بردن کمی و کیفی آموزش نیز بستگی به شناخت نیازها، احساسات و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان دارد. هدف روانشناسی تربیتی فهم صحیح‌تر «تعلیم و تربیت» است.

موضوع روانشناسی تربیتی سه جنبه عمده تعلیم و تربیت را در بر می‌گیرد؛ که عبارتند از: ۱. یادگیرنده ۲. یادگیری ۳. موقعیت یادگیری یا عوامل و شرایطی که در یادگیرنده و جریان یادگیری تأثیر می‌گذارند.

کودک از سن ۶ سالگی وارد مدرسه می‌شود و غالباً تا سن ۱۸ سالگی در مدرسه خواهد ماند. متأسفانه اکثر پدران و مادران درک صحیحی از عواطف و تمایلات و نیازهای فرزندان خود بویژه در دوره نوجوانی ندارند و به همین جهت با فرزندان خود بیگانه و غیر مانوس هستند بنابراین بهترین مهدی که می‌تواند این خلأ را پر کند مدرسه است. و اگر مربیان در مدرسه به وظیفه خود به درستی عمل کنند، نزد خداوند بهترین پاداش را خواهند گرفت.